

Bojan Erhartič:**Geomorfološka dediščina v Dolini Triglavskih jezer****Geografija Slovenije 23**

Ljubljana 2012: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 187 strani, 87 slik, 25 preglednic, ISBN 978-961-254-365-5

Si predstavljate geografa, ki se meni nič, tebi nič sprehodi z roba Komarče mimo Triglavskih jezer in ostane pri tem povsem ravnodušen? Seveda ne, kaj šele, ko enkrat zavije vstran z glavne, na številne stranske poti in v prostranstvo brezpotij. Prav slednja si je avtor obsežne znanstvene monografije zelo podrobno ogledal ter jih sistematsko obdelal. Delo je vsebinsko izjemno sistematično urejeno in posega na področje varstva naravne, natančnejše geomorfološke dediščine. Prvič imamo zbrano na enem mestu vse, kar smo želeli vedeti o tej naši prelepi dolini, pa si do sedaj nismo upali vprašati ali pa so ostala naša vprašanja s polovičnimi odgovori. Spomnimo, prihodnje leto bo minilo 90 let, odkar so jo z varstvenim odlokom zavarovali kot prvo takšno območje pri nas.

V knjigi imamo vse kot na pladnju – razlago temeljnih pojmov geodiverzitete in geomorfološke dediščine ter z njima povezanega vrednotenja naravnih vrednost oziroma narave. Tu velja opozoriti na pionirski pregled pojma vrednota ter metod za vrednotenje narave v Sloveniji in nežive narave po svetu. Osrednji del je namenjen predstavitvi širšega območja Julijskih Alp s poudarkom na njihovem delu v okviru Triglavskega narodnega parka ter podrobnejši predstavitvi Doline Triglavskih jezer. Na območju slednje je opravil avtor tudi podrobno geomorfološko analizo ter vrednotenje geomorfološke dediščine. Gre za vsekakor najbolj zanimivi in ne nazadnje tudi najobsežnejši poglavji v knjigi, ki sta za bralce z afiniteto do geografske literature kot ocvirki ali pa smetana na torti (če ste med vegetarijanci ...). Na temelju analize in po skrbnem vrednotenju ter nazorni kartografski predstavitvi, nam avtor ob koncu postreže še z dodatnimi »sladkorčki« – novimi predlogi geomorfološke dediščine v Dolini Triglavskih jezer.

Črnega jezera, Velikega jezera (Ledvička), škrapelj, laštov, makrožlebičev, škavnic, vrtač, kotličev in drugih znamenitosti Doline Triglavskih jezer ni dovolj samo občudovati, temveč jih moramo tudi spoznati. Šele to nam omogoča, da takšna območja še bolj varujemo in jih po potrebi tudi zavarujemo. Prav v tej dolini je še nekaj biserov, ki bi jih veljalo na primeren način predstaviti njenim vse bolj številnim obiskovalcem. Prav (pre-)strog varstveni režim je lahko v nekaterih primerih zaviralni dejavnik pri udejanjanju prej omenjenih izhodišč, ki so zapisana kot vodila Triglavskega narodnega parka – spoznati – doživljati – razumeti. Avtor se ukvarja tudi s splošnim in zemljepisnim imenoslovjem posameznih reliefnih oblik, pa tudi z njihovo primerjavo v drugih podobnih alpskih pokrajinah. Pri razlagi nekaterih reliefnih oblik se avtor vrača k ustaljeni metodi shematskih prikazov z odličnimi in nazornimi ilustracijami Marijana Pečarja, ki so kot nalašč za osvežitev mestoma tako vsebinsko kot tudi po videzu zastarelih naravovarstvenih predstavitev na različnih informacijskih panojih v Triglavskem narodnem parku. Z njimi je avtor smiselno zaokrožil predstavitev tiste geomorfološke dediščine, katere nastanek je prav na ta način najenostavneje razložiti. Seveda ne moremo mimo odličnih in skrbno izbranih fotografij avtorjevega »tretjega očesa«, po katerih je sicer vse bolj znan tudi izven geografskih in naravovarstvenih krogov.

A vrnimo se za hip nazaj, k osrednjemu, najobsežnejšemu delu raziskave. Zaradi drobljenja reliefnih oblik, njihove zelo različne velikosti in večjega naravovarstvenega pomena območij z njihovo veliko gostoto ter raznovrstnostjo oblik, je relief ovrednoten po 17 enovitih geomorfoloških enotah. Uporabljena je švicarska metoda, ki jo sestavljajo osrednja oziroma znanstvena merila vrednotenja (redkost, tipičnost, celovitost, paleogeografska vrednost), dopolnjena z dodatnimi merili (ekološka, estetska, kulturna, ekonomska vrednost). Rezultat reliefne analize in vrednotenja geomorfoloških enot so kartografska, tabelarična, slikovna in opisna predstavitev območij geomorfološke dediščine v Dolini Triglavskih jezer. Podani so tudi predlogi podelitve statusa naravne vrednote in zavarovanja.

V zadnjih desetletjih je bila težnja po opisovanju in vrednotenju pestrosti narave najmočnejša na področju biologije, kjer je naraščala zaskrbljenost zaradi izumiranja vrst in izgube njihovih habitatov, kar je privedlo do nekaterih mednarodnih sporazumov. Tudi v Sloveniji je bilo ohranjanju biodiverzitete namenjene precej pozornosti na vseh ravneh družbe. Izraz varstvo narave se tako pogosto uporablja kot sopomenka za varstvo živali in rastlin. V veliki meri se lahko temu izognemo s primerjavo z drugimi zavarovanimi območji po svetu, kjer se pozna, da ima avtor ogromno kilometrino.

Ob priložnosti enega od mnogih predavanj v zadnjih letih je avtor zapisal: »V varstvo narave vpeti geografi, geomorfologi in geologi so v devetdesetih letih prejšnjega stoletja za opisovanje pestrosti nežive narave začeli uporabljati izraz geodiverziteteta. Kljub mnogim poskusom je izraz v številnih državah, tudi Sloveniji, še neuveljavljen, tako v izobraževanju, med splošno javnostjo kot tudi na upravljaljski ravni. Pa vendar je poznavanje in preučevanje geodiverzitete pomembno za usmerjanje trajnostnega razvoja, pomembno je za znanost, saj je učilnica v naravi, ne smemo pa spregledati niti njenega kulturnega in ekološkega pomena.« S pričujočim delom je avtor brez dvoma potrdil, da bi morali biti med prvo poklicaniki pri varstvu naravne dediščine prav geografi, saj imamo ves čas pred očmi celovitost in interdisciplinarnost, ki sta nujni pri tovrstnih raziskavah. Knjiga bo sčasoma gotovo postala brevir za častilce nežive narave ter tega čudovitega koščka naše dežele.

Miha Pavšek

Marjan Ravbar, Jani Kozina:

Geografski pogledi na družbo znanja v Sloveniji

Georitem 19

Ljubljana 2012: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 79 strani, 23 slik, 12 preglednic, ISBN 978-961-254-373-0

Knjiga Geografski pogledi na družbo znanja v Sloveniji avtorjev Marjana Ravbarja in Janija Kozine ponuja zanimiv pogled na znanje kot četrti dejavnik gospodarskega napredka, poleg surovin, dela in kapi-